

RS § 423**Uppdrag. Äskande Gotlands
Konstmuseum**

Ärendenummer: RS 2025/1057

Paragraf föregående instans: AU § 269

Regionstyrelsens förslag till regionfullmäktige

- Regionfullmäktige beslutar att ingå proprieborgen, upp till ett totalt högsta belopp om sextiofyra miljoner (64 000 000) svenska kronor för en tidsperiod om högst fyrtio (40) år för Föreningen Gotlands Fornvänners låneförpliktelser för renovering av Konstmuseet i Visby (Skolan 1).

Regionstyrelsens beslut

Under förutsättning att regionfullmäktige beslutar i enlighet med regionstyrelsens förslag ovan beslutar regionstyrelsen enligt följande:

- Regiondirektören får i uppdrag att ta fram förslag till avtal om borgensåtagande mellan Region Gotland och Föreningen Gotlands Fornvännar.
- Äskande om årligt driftstöd tas emot till hanteras i ärendet Mål och budget 2026 – 2028.
- Regiondirektören får i uppdrag att återkomma till budgetberedningen våren 2026 med en beskrivning av Föreningen Gotlands Fornvänners finansierings- och projekteringsplan för Konstmuseet samt eventuella ytterligare äskanden.

Sammanfattning

Regiondirektören har fått i uppdrag att till budgetavstämningen återkomma kring det äskande gällande stöd för teknisk drift av Konstmuseet samt utveckling av konstmuseiverksamheten som inkom 2025-04-09. Beredningen redovisas i bifogad rapport Äskande Konstmuseet.

Äskandet från Föreningen Gotlands Fornvännar/Gotland Museum avser:

- Garanti för kommunal borgen för upptagna lån gällande om- och tillbyggnad av Konstmuseet (Skolan 1, Visby), samt att överlåtelseförbudet som finns i gåvobrevet upphävs.
- Ökat årligt driftsbidrag gällande teknisk drift av Konstmuseet (Skolan 1, Visby) om 5,6 Mkr och 0,8 mnkr för verksamhetsutveckling.

För att borgensåtagandet ska accepteras, behöver låntagarens ekonomiska förutsättningar bedömas och en marknadsmässig borgensavgift tas ut. En strykning av överlåtelseklausulen innebär ökad ekonomisk risk, ett komplicerat ansvarsförhållande och risk för framtida försäljning av fastigheten.

Regionstyrelseförvaltningens bedömning är att borgensåtagandet kan beviljas,

men att gåvobrevet bör kvarstå utan ändringar. Hade Region Gotlands ekonomiska läge bedömts ha ett bättre läge hade förvaltningen föreslagit en ökning av årligt driftsstöd om 2,9 mnkr till 2026 för att möjliggöra byggstart. Det hade då fördelats till Kultursamverkansmodellen och Gotlands Fornvännar. Men med hänsyn till Region Gotlands ekonomiska läge, är regionstyrelseförvaltningens nuvarande bedömning att äskandet gällande driftsstöd hänskjuts och hanteras i budgetprocessen inför 2027. Därmed föreslås regiondirektören få i uppdrag att ta fram en beskrivning av Föreningen Gotlands Fornvännars finansierings- och projekteringsplan för Konstmuseet och tydliggöra äskanden. Då ges även möjlighet till Gotlands Museums att fortsätta arbete med ökad extern finansiering, utredning av möjligheter att anpassa byggprojektets omfattning eller ett stegvis genomförande. I uppdraget skall Föreningen Gotlands Fornvännar redovisa hur finansieringen av byggnation och drift utvecklats, vilka konsekvenser detta får samt eventuellt äskande av medel.

Bedömning

Bedömningen är att en renovering av Konstmuseets byggnad går i linje med en rad av Region Gotlands mål. I Kulturplan 2025-2028 är det en uttalad del av mål 2 och insatsen är beskriven i den politiskt beslutade handlingsplanen. Förutom detta stärks också bild- och formområdet och fler barn, unga och unga vuxna ges möjlighet att delta i och skapa kultur. Konstmuseets utveckling ses också stärka destinationsutveckling och Gotlands attraktivitet genom att bli ett besöksmål och mötesplats som stärker Gotlands profil i balans mellan autenticitet och innovation. Den föreslagna byggnationen motsvarar kraven i innerstaden och bidrar till Världsarvets utveckling.

Regionstyrelseförvaltningens bedömning är att Föreningen Gotlands Fornvännar/Gotlands Museum är en betrodd aktör med god kompetens för att kunna hantera både ekonomi och ett byggprojekt. Kommunal borgen bedöms därmed kunna beviljas. En marknadsmässig borgensavgift krävs, vilken avgörs med hjälp av extern part och bedöms bli minst 0,6 % av lånebeloppet. Bedömningen är att överlåtelseklausulen bör stå kvar som säkerhet för borgensåtagandet. Ett avtal behöver upprättas som reglerar borgensåtagandet.

Med hänsyn till de risker som redovisats i Rapport Äskande Konstmuseum, är regionstyrelseförvaltningens bedömning att en ökning av årligt driftstöd om 2,9 mnkr ska beviljas från och med 2026. Därmed ges möjlighet till Gotlands Museums fortsatta arbete med ökad extern finansiering, utredning av möjligheter att anpassa byggprojektets omfattning eller ett stegvis genomförande.

Regionstyrelseförvaltningen föreslår därför:

- Att kommunal borgen upp till 64 mnkr beviljas.
- Att överlåtelseklausulen kvarstår som garanti för borgensåtagandet.

- Att årligt driftstöd till Konstmuseet utökas med 2,9 mnkr inom kultursamverkansmodellen från och med 2026.

Ärendet föreslås återkomma till Mål och budgetprocessen inför 2027, då Föreningen Gotlands Fornvänner ska redovisa hur finansieringen av byggnation och drift utvecklats, vilka konsekvenser detta får samt eventuellt äskande av ytterligare medel.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

1. Rättslig grund/rättsligt perspektiv

Bedömningen är att förslaget till beslut går i linje med Kommunallagen, statsstödsregler och Lagen om offentlig upphandling (LOU).

Bedömningen är att borgensåtagandet är lämpligt, ändamålsenligt och skäligt eftersom insatser på kulturområdet ryms inom den allmänna kompetensen och Konstmuseet kan sägas ha ett allmänt intresse. Proportionalitetsprincipen har också beaktats. Principen innebär att insatsen till sin omfattning ska stå i rimligt förhållande till det intresse och nytta som kommunen och dess medlemmar har av åtgärden. Därmed går förslaget i linje med Kommunallagen.

Om en region ska gå i borgen för ett lån för en förenings fastighets utveckling, krävs en bedömning av flera aspekter. Det handlar i första steget om ifall verksamheten till största delen är finansierad av offentliga medel, om verksamheten står under kontroll av regionen och om styrelsen i föreningen är politiskt tillsatt med mer än halva antalet ledamöter. Utöver detta behöver det säkerställas att regionen inte påverkar byggprojektet, att föreningen tar en ekonomisk risk och att driftstödet inte regleras så att entreprenaden i sin helhet kan anses finansierad av regionen. Det måste också säkerställas att borgensåtagandet inte kan ses som ett dolt stöd och därmed bryter mot statsstödsreglerna.

Förslaget innebär att verksamheten till största delen är finansierad av andra medel än offentliga. Regionen kommer inte att kontrollera eller styra beslut kring upphandling, projektering eller bygginsats, då detta drivs och leds av Föreningen Gotlands Fornvänner/Gotlands Museum utan inblandning av Region Gotland. Enligt beräkningarna regleras inte driftstödet så att entreprenaden i sin helhet kan anses finansierad av regionen och det framgår att Föreningen Gotlands Fornvänner tar en ekonomisk risk. Genom en marknadsmässig borgensavgift säkerställs att förslaget inte ses som ett dolt stöd. Förslaget går därmed i linje med statsstödsreglerna och LOU.

Genom att överlåtelseklausulen i gåvobrevet kvarstår, ges Regionen säkerhet för borgensförbindelsen. Denna kan ytterligare stärkas i ett borgensavtal där fastigheten Skolan 1 ställs som säkerhet för lånet.

Detta förslag bedöms ha mycket låg risk för överprövning av avtalens giltighet, talan om skadestånd och ansökan om upphandlingsskadeavgift.

2. Ekonomiskt perspektiv

Bedömningen är att förslaget tar hänsyn till kravet på god ekonomisk hushållning och Region Gotlands ekonomiska situation.

Ett borgensåtagande innebär en viss ekonomisk risk för Region Gotland. Bedömningen är att Föreningen Gotlands Fornvänner är en betrodd, stabil och kompetent aktör och att risken därför är rimlig.

Genom att föreslå en ökning av driftstöd om 2,9 mkr, är bedömningen att den ekonomiska belastningen för Region Gotland minskar jämfört med den föreslagna nivån i äskandet.

För att säkerställa att Föreningen Gotlands Fornvänner har en hållbar affärsplan och tillräcklig ekonomisk kapacitet att hantera lånet, är förslaget att regiondirektören ges i uppdrag att återkomma i ärendet till budgetberedningen inför 2027. Då ska Föreningen Gotlands Fornvänner redovisa hur finansieringen av byggnation och drift utvecklats, vilka konsekvenser detta får samt eventuellt äskande av ytterligare medel.

3. Barnperspektiv

Bedömningen är att förslaget skapar möjligheter till viss utökad barnverksamhet inom Konstmuseet. Barns rätt till skapande och delaktighet i kulturlivet regleras av Lagen om barnkonventionen. Konstmuseets nya lokaler kommer att ge bättre förutsättningar för barnpedagogisk verksamhet. Dock innebär det föreslagna beloppet för årlig drift att det finns en risk för att verksamhetsutvecklingen enligt plan påverkas. Exempelvis kan det innebära att den planerade utökningen av befintlig halvtid för konstpedagog inte kan utökas till heltid. I den redovisning av konsekvenser som Föreningen Gotlands Fornvänner föreslås redovisa till budgetavstämningen får detta i så fall beskrivas.

4. Jämställdhetsperspektiv

Ej tillämpligt.

5. Landsbygdssäkring/geografiskt perspektiv

Bedömningen är att förslaget tar hänsyn till det geografiska perspektivet genom att också ge utrymme för fortsatt kulturell utveckling även på landsbygderna. Den befintliga verksamhet som har bedrivits utanför konstmuseets väggar har varit innovativ och uppskattad. I det av Gotlands Museum bifogade dokumentet om verksamhetsutveckling framgår att denna del av verksamheten planeras fortsätta.

6. Klimat och miljöperspektiv

En renovering av Konstmuseet/Skolan 1 förväntas skapa bättre förutsättningar för miljövänlig drift och därmed bidra till att miljö- och klimatmål nås.

Ärendets behandling under mötet

Ärendet föredras av Angelica Andersson Fihn, avdelningschef, regionstyrelseförvaltningen

Meit Fohlin (S) yrkar att den andra beslutspunkten ändras till att äskandet om årligt driftstöd tas emot och hanteras i ärendet Mål och budget 2026-2028.

Oscar Lindster (S) yrkar med instämmande av Johan Asplund (--), Saga Carlgren (V), Maya Arfvidson (MP) och Mariette Nicander (M) bifall till regionstyrelseförvaltningens förslag och Meit Fohlins ändringsyrkande.

Johan Malmros (C) yrkar avslag till beslutspunkt ett och två samt bifall till beslutspunkt tre.

Ordförande ställer proposition på regionstyrelseförvaltningen förslag och Johan Malmros avslagsyrkande och finner att regionstyrelseförvaltningens förslag vinner bifall.

Ordförande ställer proposition på eget ändringsyrkanden och finner att det bifalls.

Protokollsanteckning

Johan Malmros (C) anmäler protokollsanteckning: Att Gotland behöver ett konstmuseum är odiskutabelt. Ett levande konstliv, och att konst är tillgängligt för medborgare är en viktig del av ett öppet och demokratiskt samhälle. Konstens viktiga roll, och specifikt Gotlands konstmuseums del i detta, lyfts i Region Gotlands kulturplan samt i lägesrapporten för bild- och formområdet på Gotland. Även att ombyggnad och renovering behöver ske i samverkan mellan flera aktörer, bland annat Region Gotland, framgår i kulturplanen. Att finansiering ska ske genom ett borgensåtagande i strid med finanspolicyn är däremot ingen självklarhet. Tvärtom behöver planer och mål förverkligas inom de ramar som Regionfullmäktige fastställt, och utan att äventyra andra åtaganden. Att det nu verkar vara ett normalfall för den politiska majoriteten att Region Gotland ska gå i borgen för att lösa finansiering för ändamål som realiserar utanför Region Gotlands egen organisation är allvarligt. I finanspolicyn, som Regionfullmäktige fastställde så sent som förra året, framgår att borgensåtagande är ett verktyg som ska tillämpas för helägda bolag.

Om Region Gotland börjar använda borgen som ett generellt verktyg för att möjliggöra externa investeringar öppnar vi dörren för en ansvarskedja där skattebetalarnas risk ökar utan att regionen har faktisk kontroll över

verksamheten. En borgen är inte ett åtagande som kommer utan kostnad. Den påverkar regionens samlade riskexponering och i förlängningen vår kreditvärdighet. Varje nytt åtagande minskar handlingsutrymmet när vi framöver står inför stora behov inom sjukvård, äldreomsorg och vattenförsörjning.

Om finanspolicyn kan åsidosättas så snart det gäller ett politiskt prioriterat ändamål blir den i praktiken utan värde.

Region Gotland behöver ett konstmuseum, men det ska ske genom ansvarsfull planering, med respekt för gällande styrdokument och inom ramen för de ekonomiska spelregler som Regionfullmäktige själva beslutat om. Principerna i finanspolicyn finns där för att skydda gotlänningarnas pengar. Inte för att hindra utveckling, utan för att säkerställa att den sker ekonomiskt hållbart.

Mot den bakgrunden anser Centerpartiet att Region Gotland inte bör ingå borgen i detta fall, utan söka andra vägar för att bidra till ett fungerande konstmuseum på Gotland.

Beslutsunderlag

Äskande gällande stöd för teknisk drift av Konstmuseet samt utveckling av Konstmuseiverksamheten, daterad 2025-04-09, inklusive samtliga handlingar
Rapport Äskande Konstmuseets ombyggnation och verksamhetsutveckling, 2025-09-25

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2025-09-12

Skickas till

Föreningen Gotlands Fornvänner/Gotlands Museum
